Број 226. У Новом Саду у уторак 9. октобра 1901. Година XXXVI.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за празник.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Ко је издајица?

I.

Прохујала је била и несретна година 1848., и у читавој Угарској зацарила се црна реакција и окрути апсолутизам. Слобода је била спутана, и под тешким игом апсолутизма тешко је стењао мађарски народ, ал' уздисаше горко и немађарски народи, па и српски народ. У тим тешким приликама настало је зближавање између мађарског и српског народа, и тешке узајамичне ране из године 1848—1849. почеше се заборављати. Бечки окрути апсолутизам зближио је напослетку сасвим мађарски и српски народ, и међу њима наста братиство оружја, а последица безобзирног апсолутизма била је борба за **уставност**.

Оно, што нису могли да учине разлози, учинила је заједничка невоља. Мађарски је народ повео енергичну борбу за уставност Угарске. У тој борби учествовао је сав народ. Родољубиво мађарско племство ставило се на чело уставног покрета, а мудри и обазриви Фрања Дејак руководио је читавом акцијом.

Од лукавог Беча вазда варани, а због своје лаковерности и доброте, од Беча злоупотребљивани српски народ, живо је помагао овај уставни покрет под вођством Светозара Милетића. Срби су се тада надали, да ће у границама тога извојеваног угарског устава, наћи довољно простора и јемства за самосвојно развијање српског народа, држали су да ће благодети тога устава уживати сви не само као појединци, као грађани индивидуално него да ће и као целина, као српски народ, видети осигурану своју индивидуалност народну, а тврдо су били уверени, да ће тада слободно и живо напредовати у сваком погледу и као грађани и као Срби.

Позната је истина, да је Фрања Дејак у више прилика јавно хвалио Милетића и говорио: ватрен Србин а добар патријота (домољуб) и да је обрицао да ће тада, када се од Беча извојује угарски устав, дати немађарским народностима бео лист хартије, на који нека они испишу своје жеље и захтеве а он ће их испунити. Савременици и добри познаваоци Деакови тврдили су, да је он искрено мислио са тим својим обећањем, но шта је од тога било после добивеног устава о томе ћемо говорити доцније. Мађарски и српски народ слошки су дакле радили за устав и борили се против Беча. Борба та била је дуго безуспешна, но тада им је одједном прискочио у помоћ пруски министар Бизмарк. Несретним ратом године 1866. Аустрија је била скрхана. Битка код Кенигреца сможђила је снагу бечких политичара и горди Беч је морао да тражи наслона — у Пешти. Године 1867. Аустрија је учинила нагоду с Угарском, а плод те нагоде био је успостављање уставности у Угарској. Но са угарском уставношћу дошло је још нешто. У Аустрији предадоше сву власт Немцима, а у Угарској Мађарима. По Бајстовом рецепту Словене притискоше нуз дувар а немађарске народности горко се разочараше. Докле је била борба за угарски устав, били смо савезници; после добивеног устава постадосмо — противници.

Угарски устав није донео среће и слободе свима народима Угарске, који се за њега искрено боришe. Превласт Немаца у Аустрији, превласт мађарског народа у Угарској и запостављање немађарских народа, то је био резултат успостављања угарског устава. Деак је, кажу, хтео дати правицу и немађарским народима, но влашћу заслепљени другови његови заборавише на своје савезнике у злу и од белог листа „добисмо само“ закон о народностима и неправедно заокруживање изборних срезова.

Није српском народу добро више било ни за владавине странке Деакове. Закон о народностима дао нам је до душе неке мрвице, но и тај се закон није вршио, право нам је дакле оставио — на папиру. Но кад се спојила Деакова странка са странком Тисином, српском народу је загрдило. Последица оваког неправедног и незахвалног поступка мађарских политичара била је та, да су Срби год. 1869. прешли у отворену опозицију против аустро-угарске нагоде и створили бечке речки програм.

Милетић, Мудрић, Бабеш и другови грмели су у угарски сабору са осталим немађарским посланицима. Мађарским власницима била је неугодна така опозиција а и наумише да је по што по то угуше. У сабору угарском довикивао је злогласни Тиса посланицима немађарских народности (Србима, Словацима и Румунима): да су народи угарске задовољни, али су незадовољни издајнички агитатори. Да бездушној „изображеној Европи“ докаже, како Угарском тече мед и млеко и како су сви народи Угарске задовољни, ударио је правди шамар у лице, заокружио је најнеправедније изборне срезове где немађарски народи живе, увео ужасну покваренost и насиље и крајем осамдесетих година није било више ниједног народносног посланика у угарском сабору.

„Народности су задовољне, напустили су своје опасне агитаторе, измирили се са „мађарском државном мишљу“ и послали су у угарски сабор добре домољубе“ — тако су говорили Тиса и другови. Године 1892. били су поново избори за угарски сабор. Словаци, Румуни и српска либерална странка нехтедоше учествовати у изборној борби. Но у турско-кањишком срезу покушао је да „буди уставну свест народа српског“ радикал др. Емил Гаврила. У тој изборној борби Гаврила је пао, а либерална српска странка љуто се окомила на њега за то, што је био „активан“ и показао само противницима Српства „немоћ“ народа српскога... Тако су тада тврдили.

Ко се тада усудио да буде против пасивитета, а да будо активан тај је био луд, пуст, неродољубив или и издајица народа свога.

Ал да, тада је либерална странка прогласила — пасивитет!!!

Н—д.

Нови Сад, 8. октобра.

Женско питање. Откад је скупштина „Матице Српске“ решила да се и женскињама дају штипендије, од тога доба наста у нашем јавном мнењу живо расправљање о женском питању. Тако је и панчевачки „Грађанин“ донео чланак о томе. Он је одлучно против Матичина решења. Чланак тај завршује овим речима: „За сад на ову прву вест Матичиног закључка

ПОЛИСТАК.

КЊИЖЕВНОСТ.

Ueber die Montenegriner. Briefe aus Cetinje, aus dem Jahre 1878. von Ljubomir P. Nenadovics. Uebersetzt von Milena Miladinovics. Ung. Weisskirchen. Buchdruckerei Peter Kuhn. 1901. Страна 156. малога кола. Цена књизи **1** круна.

Класичко, узор-дело књижевно песника нам и филозофа чике-Љубе: О Црногорцима — ево изађе и на немачком језику, за овај мах прва половина.

Писма ова Љубе П. Ненадовића написана, заистину, и песнички и философски — пре, мал не, четврт столећа, јесу дивни, доиста: славопој јуначкоме Црногорству и кршној Црној Гори! То су; и биће то довека у српској књижевности. Ко је рад да сазна: какав је то крај српски, Српству на понос, и ко су нам, пред светом ти јунаци — Црногорци Срби — нек узме и прочита ту дивну књижевну работу чика-Љубину.

Па тек, колико нам књига ова на цену скочи у свету туђинском, просветљеном, који поштује честитост и врлине свакога народа. Немци су, некад, много више разбирали за српску књигу, за књижевни развој у нас — него ли данас. Да богме, да је оно била новина и лепа драж срцу им и души: српске народне умотворине, наше. Тому је много помагало, што је старина Вук живио у великој, светској вароши Бечу — и око њега се прибирали, и стицали сви знаменити људи, књижевници разних народа, па, и књижевнице А немачки језик био је, па и данас је: велика капија нам у свет тај, и ини туђински; још к томе је, рекли шта рекли: немачки језик и данданас панслoвенски. На њем читају Словени, узајмице, своје работе књижевне — најлакше.

На томе, дакле: и светском, и узајмичном језику изалазе, ево, и угледписма ова чика-Љубина: О Црногорцима.

Когод зна језик немачки, а и српски поболе нег обично, па узме у руке превод овај Милене Миладиновића и упореди са оригиналом, извором му српским: одмах, на први мах, видеће и увериће се, да је преводиља велика зналкиња и немачкога језика. Није тек, по правилу ономе у Немаца: Die Begriffe müssen sich decken, мисли се морају сасвим подударати — превод овај извела преводиља; него је речи и реченице тако понемчила, да испрва мислиш: то је баш немачки и написано, а не превод са језика другога. Да се ово боље разбере: упоредићемо овај немачки превод са, м[illegible] којим српским преводом, некад, Ђоке Поповића-Даничара. Овако, како је он умео пренети мисли из туђе књиге у српску — да ти се чинило: та, то је оригинал српски, е такав је и овај превод Писама чика Љубиних, сад, на немачки. И он са̑м, да је жив, без поговора признао би ово — а беше он велики, темељан зналац немачкога језика и књиге немачке.

Ево, на пример превода, из писма II., на страни 15.

Viele ausserhalb Montenegros, welche keine Gelegenheit hatten, montenegrinische Kämpfe zu betrachten, denken und sagen: Leicht ist es den Montenegrinern Helden zu sein; sie sitzen einfach auf ihren steilen Bergen, wo sich ihnen niemand nähern kann, und zielen mit ihren Flinten von oben herab auf die Türken, welche im Thale unter dem Berge vorüberziehen; sie legen noch ihre Kappen und Kleider auf die Felsen der gegenüberliegenden Seite, und die Türken schieszen alsdan auf ihre Kappen.

So sprechen eben viele, nicht etwas aus bösem Willen, sondern nur aus Unwissenheit, und in dieser Meinung bestärkt sie auch oft noch, dass sie nach jedem Gefecht hören uud lesen, wie zehn- und oft auch zwanzigfach mehr Türken als Montenegriner fielen. Und würde bei den letzteren auch nur der zwanzigste Theil davon gefallen sein, wie bei den Türken, so wären ohne Zweifel diese Ge-

рекосмо, да се овим решењем не слажемо никако; а да је ово питање и међу самим члановима скупштине Матичине нашло својих противника, најбољи је доказ, онај узвик по све оправдан: У кујну! За варјачу! И заиста; без многог увијања, пренемагања, с пуно пријатељске отворености и праве истинске љубави, према нашем женскињу, које управ треба да је оно, на што га је упутила природа сама, и ми отворено велимо: Жени припада породица, кућа. Ту је она центар, ту јој је најузвишеније и најплеменитије поље рада. Васпитање деце своје, уредован и разуман домазлук, верност, милошта и љубав то су њени атрибути најлепши којим може, усрећити мужа и децу; одржавати кућу, усрећити породицу.

Јесмо за добро образовање, и за то има прилике али нисмо за факултетско њихово спремање, које на крају крајева неће и не може ни њима ни нама бити од користи, нити донети среће. Окајмо се подржавања и мајмунисања другим народима; није све за нас и за наше прилике. Манимо се штипендија за женскиње; можда би било боље, и да их за мушке мање имамо. Не хитајмо за овом модерном струјом еманципације, да нам се љуто не освети, јер можемо дочекати, да ће мушки ње хватати за варјачу, пајати прашину, плести чарапе, и т. д., а женскиње писати законе, трасирати жељезн. пруге и томе слично. (Што се тиче праведних закона и ваљане управе имамо се ми мушки и чиме похвалити. П. ур. „Заст.“) Закључком овим, да се и женскињама дају штипендије, нећемо дотерати далеко“.

Противници овог решења узели су дакле први реч. Ми ту реч не угушујемо, или ћемо одговорити на њу што скорије.

Отварање скупштине.

Београд, 7. октобра.

Данас у 11 сати било је у великој дворани новог дворца отварање скупштине и сената.

Краљ је прочитао престолну беседу, уз њега била краљица и свита, а за тим је положио прописану заклетву на крст и еванђеље. При молепствију које је претходило заклетви суделовао митрополит.

Престолна беседа истиче, да је народ пристао на устав, какав му је краљ дао и да ће тај устав бити подлога „сталног уставног реда“ у Србији. (Да ли је услед октројке народ дошао био у присилно стање, о том нема речи.)

У спољној политици истиче се у првом реду традиционална политика према Русији, за тим је реч о добрим одношајима са сусетком Аустро-Угарском, за тим о добрим одношајима са портом, који су се одржали у пркос покрета арнаутског против српског живља. (Заиста је то чудо!!) Напослетку има неколико топлих речи о Црној Гори.

О финансијском питању у опште нема речи, већ само о буџету и штедњи, те се ово осетило као велика празнина у престолној беседи.

Завршетак говори о споразуму. Тај (неприродни) споразум између радикала и либерала треба да је основа даљем раду, да би се избегла „ранија лутања“.

„Грађанске слободе треба да се доведу у пуну сагласност са неодољивим потребама и вишим интересима целине државне“ — гласи један пасус престолне беседе, који много казује. Као да се неки „виши интереси“ не могу лако да доведу у сагласност са грађанским слободама. Ако не могу, онда ти виши интереси нису прави народни интереси.

Престолна беседа је округла, вешто стилистички спис, ал јако празна. Упало је у очи, да нема у њој речи о путу у Русију.

За сад је међу посланицима доста нерашчишћено. Толико стоји Пашић, је гурнут у страну и њега сад само цеде као пропалу величину. С друге стране је јако опажена изјава сенатора Жујовића, која гласи:

ИЗЈАВА.

Приступајући данас политичким пословима, сматрам за потребно изјавити, да ћу се у њима управљати по начелима која радикална демократија изводи из основнога начела народнога суверенства.

Београд, 5. октобра 1901.

Јован М. Жујовић,
професор Велике Школе, сенатор.

Жујовић је јако образован и многи хоће да виде у њему будућег вођу самосталних радикала.

* * *

Престолна беседа гласи:

Господо Сенатори, Господо Народни Посланици.

Отварајући седнице првога сазива Народнога Представништва, које се састаје на основу новога Устава, и поздрављајући вас Својом искреном добродошлицом, Ја сматрам за своју прву дужност, да преко вас испоручим Своме драгоме народу Мој Краљевски поздрав и да дам израза Своме задовољству, што су избори народних посланика и сенатора тако сјајно утврдили, да је народ српски прихватио Устав у оном истом духу, у ком сам му га Ја даровао и да је, одазивајући се намерама свога Краља, учинио што је од њега зависило и што сам ја од њега очекивао, те да се створи чврста, неразорива подлога за подизање сталнога уставнога реда у нашој Отаџбини.

И одајући такво заслужено признање народу српском, а испуњен вером да ће нови Устав, с Божјом помоћу, донети Србији боље дане жудно очекиваног мира, истинског реда, који се заснива на законитости и трајног напредовања. Ја сам срећан, што је већ стигао час да испуним своју уставну дужност, да пред Народним Представништвом положим Своју свечану Краљевску заклетву на Устав.

Господо Сенатори, Господо Народни Посланици.

С највећим задовољством могу вам саопштити, да су наши односи са свима нашим суседима као и са свима великим силама и другим државама потпуно исправни и пријатељски. Пре свега Ми смо се старали, да у духу традиционалне народне српске политике, очувамо симпатије и поверење моћне и братске словенске царевине, чија су помоћ или пријатељско учешће вазда пратили сваку тековину наше Отаџбине. Влада је моја водила такође у пуној мери рачуна о многобројним интересима, који нас везују са великом суседном монархијом, вршећи према њој најсавесније све међународне дужности и обавезе, које за Србију потичу било из суседних одношаја било из међународних уговора. Исто тако се непрекидним нашим старањем и одзивом који смо нашли код Њ. В. Султана успело, да се наши добри одношаји са Огоманском Царевином одрже, и ако је покрет арнаутски противу српскога живља у Старој Србији изазвао многе немиле појаве на нашој граници, према којима Србија није могла остати равнодушна. Нарочито још хоћу да истакнем, да су данас наши одношаји са Црном Гором онакви, како то личи двема државама једнога истога народа, и да су ти одношаји добили новог израза и новог јемства успостављањем наше дипломатске мисије на Цетињу.

Господо Сенатори, Господо Народни Посланици.

Вас очекују на овоме сазиву многи важни и тешки послови. Моја ће вам влада поднети предлоге органских закона, који су потребни да се ново стање, засновано новим Уставом утемељи, да се принципи, постављени уставним одредбама, развију и у живот уведу. Сви ти законски предлози, задахнути истим духом, који веје кроз Устав, ослањајући се на искуство течено у низу последњих година, имају пред очима циљ, да се одржи у свему правилан однос између извршне и законодавне власти, и да се јемства, која су потребна за грађанске слободе у уставној држави, доведу у пуну сагласност са неодољивим потребама и вишим интересима целине државне.

Поред ових питања чисто политичке природе, ви ћете имати да поклоните све ваше

---

birge schon längst verödet. Sie wüssten immer, dass ihrer kaum hunderttauzend Seelen; dem, über dreiszig Millionen zählenden türkischen Kaiserreiche gegenüberstehen“ и т. д.

У оригиналу је:

Многи изван Црне Горе, који нису имали прилике гледати црногорске битке, мисле и говоре: лако је Црногорцу бити јунак, седне у стрменитом брегу, где му нико не може приступити, па одозго гађа из пушке на Турке, који долином испод брега пролазе; још метне капу и хаљину на другу стену на другој страни, те Турци онамо на његову капу пуцају.

Тако без икакве зле воље, само из незнања многи мисле и говоре. У томе њиховом мишљењу јако их потпомаже и то, што о свакој битци чују и читају: да је десет пута, а често и двадесет пута погинуло Турака више него Црногораца. — Нема сумње: да је њих двадесети део гинуло колико Турака, одавно би ове горе биле пусте. Они су свагда знали: да њих једва стопедесет хиљада душа, стоје према турској царевини, која броји преко тридесет милијона« и т. д.

Али, преводиља преводи исто тако вешто и умешно и песме и песмице, у тим Писмима; те видиш из превода јој, да је она и вилепесмарице чедо мило. Ево, и од тога за пример, ова тужбалица Жалост за братом, на страни 153.

Als den Säbel Du gezogen,
O Milutin!
Gegen Türken gingst im Sturme,
Obilitsche!
Ueberflogst Du alle Falken,
Grauer Falke!
Ueberragtest alle Helden,
Mont'negriner!
Gingst zu Grunde für die Ehre,
So Dein Wille! —
Seine Frist hat auch der Kukuk,
Ich hab keine!
Von Georgstag bis zum Sankt Veit
Thut er klagen:
Doch ich Unglücksel'ge, ewig!
Weh mir, Bruder!

У оригиналу је:

Кад си сабљу извадио,
Милутине!
И у Турке јуришио,
Обилићу!
Ти надлети соколове,
Сив-соколе!
И надмаши све јунаке,
Црногорче.
И погибе за поштење,
Нека ти је!
Кукавица рока има,
Ја га немам!
Од Ђурђева до Видова
Она кука!
А ја тужна довијека,
Куку брате!

Немци, колко дознадох, овај превод примише лепо; некоји листови им и похвалише.

Превод овај биће, дакле, од користи и њима, и Словенима, узајмице, да из тога превода сазнају, што је најбоље и најлепше о Црногорцима, и кршној им домовини. И Срби тим преводом могу се много ухаснити — особито омладина на средњим школама, учећи језик немачки. Два ће добра тим постићи: једно, упоређујући превод, речи и реченице немачке са оригиналом и језиком српским; а друго, прочитаће и то ремек-дело, готово и нехотице.

Тим нам, ето, послужила преводиља том својом књижевном радњом; и сваг цигло зажеље: да она доврши и други део превода тих »Писама« чика-Љубиних.

Али, није то првина књижевна те вредне књижевнице и песникиње — Милене Миладиновића на немачком језику. Преведе она дојако и многе друге радове српске, вешто и похвално. Некоје приповетке Лазе Лазаревића, неколико српских народних песама, међу тима: Смрт мајке Југовића; па, мајсторски, управо преведе, легенду ону црногорску: »Рузмарин и Мирту«, па, кнеза Николе »Кнеза Арванита« и друге, и друге.

И позната је иста књижевница и у српској књизи нам. Читаоци »Заставе« прочиташе, доселе, неколико дивних листака њених, што она написа.

С каквом-ли љубављу она то ради, и како она подсвоји и замилова српски језик и српски народ, па у овој прилици: Црногорце — нека буде тому за сведочанство ово неколико редака из немачког предговора јој, преводу овоме, своме.

»Јер је, можда, мало који народ и земља тако мало познат, као, ето, тај црногорски, то се с вољом и љубављу дадох на рад, да преведем први део познатога српскога књижевника Љубе П. Ненадовића: О Црногорцима. Жеља, да свет сазна истину о Црногорцима, одушеви ме ка томе смеру.

просвећено старање нашим државним финансијама. Из предлога буџетског, који ће вам, према Уставу, бити поднесен на самом почетку вашега рада, као и из предлога закона о буџету, ви ћете видети, у којој се мери Моја влада старала, да штедећи на свему и од свега у границама, у којима се штедња даје измирити са потребама државним и са свестраним чувањем државних и народних интереса, постави буџет на здраву и рационалну подлогу.

Питања, која се тичу напретка и усавршења Моје верне војске, узданице народне, наћи ће, уверен сам, и сад као и увек симпатичну предусретљивост Народнога Представништва.

И неколика питања, која се однесе на привреду народну и трговинске интересе, биће вам такође изнесена на решавање. Ја не сумњам да ћете ви и њих проучити са пажњом, коју она заслужује.

Господо Сенатори, Господо Народни Посланици.

Влада Моја, састављена у смислу споразума међу политичким личностима, који је претходио новоме Уставу, заслужила је Моје пуно поверење целокупним својим досадашњим радом, а понаособ вршењем свију уставних и законских одредаба, које зајемчавају слободне изборе народних представника. И Народно Представништво, као веран израз народне воље исказане на изборима од 22. јула и 5. августа ове године, приступиће, Ја се надам вршењу својих послова на истој основици споразума, која је постављена самим прокламовањем Устава, на коју је огромна већина народа српског дала свој пристанак приликом избора, и која ће по Моме дубокоме уверењу, најбоље и најсигурније послужити, да се у заседавању новог уставног живота избегну она лутања и оне крајности, који су били један од главних узрока неуспеху ранијих уставних реформа у Србији.

Сабор Хрватске и Славоније.

Загреб, 7. октобра.

Данас смо на прагу отварања саборског заседања Хрватске и Славоније. Сабор треба да изабере из своје средине и 40 заступника за угарски сабор, или како то код нас кажу 40 штипендиста. Срби посланици српског клуба, биће и опет прилично заступљени међу тим изабраницима.

Ово је веома значајно, али и веома немило по српске посланике. До душе, може им бити „мило“ с једне стране, али са друге стране је та ствар веома тугаљива по њих.

Јер како да се протумачи то? Кад год је реч о српским захтевима, не води се рачуна о Србима. Кад год је реч да се српске културне установе помажу сразмерно, нама од тога ништа. Српски чиновници се потискују, српска реч, српско име, српско право, све... Само, у томе је једноме и само у томе једноме најобазривија је и најпопустљива је влада и већина према Србима, кад треба бирати Србе посланике на угарски сабор... А бирају их с програмом да ћуте и вуку дијурне и станарину.

Како то изгледа? Зар за само за себе и себе могу г. посланици српског клуба највише, за народ — најмање... И мисле ли да то и овог пута тако остане?!

Но има им већ одбране. Ено је „Хрватско Право“ донело и опет чланак, да Србе треба већ једном угушити. А други опозициони хрватски листови секундирају. томе. Па онда изгледа да су владини листови, који тако не пишу још наша једина заштита и да се мора с владом и да је оправдано ићи с њом и т. д.

Но докле ће се варати свет тим намештеним швиндлом. Јер да је то све намештено, јасно је. Та и у ужој Угарској се потпушта опозициона штампа, да иште уништење и „народносне“ сенке, не би ли немађарски народи почели обожавати владу, јер за бога, ту владу бајаги напада мађарска штампа због попустљивости.

Докле ћемо овако „српски клубе“? Та не може бити да сте тако наивни, као што се правите? +

На »Браникове« грдње.

Ко губи, има права, да се једи, но нема права да уједа то десно, то лево. Срећом нису му уједи тако опасни. Познају свуди „Браник“, па за то се мало обзиру на њега и његова подметања, бестидне лажи, и гадне клевете.

Не бих требао ни ја да умочим перо због тога, но буд се тиче Вршца а нарочито држања радикалне странке у Вршцу, то као члан те странке, да се не мисли, да „Браник“ истину говори, хоћу да пред јавним судом ударим жиг лажи „Бранику“ на чело.

Није истина, да је радикална странка дозволила изнимно за Вршац активитет и оставила одрешене руке, да може свако гласати куд год хоће! То су измислили „Браникове“ пришипетље, да заведу наше људе и одвуку их на гласање. Баш на против изречено је, да се има одржати најстрожији пасивитет, а ко неће или не може да остане пасиван, сматрао се, да је из радикалне странке иступио. На самом пак збору, који је сазван од стране њих 18 вршачких грађана и који је одржан 16. (29.) септембра о. г. у порти саборне цркве, изјавили су учесници тога збора, да они не припадају радикалној странци, већ да су они чланови т. зв. Семајерове либералне (владине) странке и да они као такови немају никакве везе са радикалном странком.

Како се пак из самих „Браникових“ присталица образовала т. зв. Херцегова либерална странка, то се дакле радило и од стране једних и од стране других Срба владиноваца, да што више Срба бирача врбују а за то се нису бирала никаква средства, у чему су нарочито Херцегови или recte „Браникови“ људи нарочито „бријирали“.

Највише се трговало са т. зв. школским питањем. Др. Хаџи се преко ноћ исчаурио као вођа „Браниковачке“ војске, водио је главну реч, а протектор ове „Браниковачке“ војске беше главом владика Змејановић. Др. Хаџи ишао је министру-председнику Селу, и државном секретару Гулнеру и вођи Апоњеве фракције Ферд. Хоранског и донео је „Браниковачкој војсци пуна колица — обећања. Вредио је било видети, како су под мађарским заставама поносито корачали на бирали лиште челенке „Браникове“ као: Коста Гренчарски адвокат, др. Војин Монашевић лечник, Васа Гренчарски, три учитеља Брашована, Макса Пантелић ум. учит. и т. д. а са балкона вршачког мађистрата махањем шешира поздрављао је питому војску „Браникову.“ Лепше слике прилике није ни могло бити од ове и велика штета, што се није набавио апарат, који би ову слику овековечио био. Кад узмемо још у обзир и то, да су баш „Браникови“ људи осим пића и јела још и митили поједине Србе бираче, онда се може створити у малом слика како изгледају људи „Браникове“ партије у Вршцу на делу! А што је то тако, ваљда неће нико посумњати, да је то плод „Браниковог“ активитета, о којем ћу још неколико лепих ствари изнети.

Истина многи Срби бирачи, који су до последњег часа били присталице радикалне странке, нису никако могли да се зауставе и остану мирни. Они су баш усљед најжешће агитације од стране вршачког двора и „Браникових“ људи хтели да се освете Херцегу односно његовој странци, јер су најглавнији људи из исте странке као што су: Др. Аладар Хаг, др. Аделмајер, др. Дојковић, Шандор Цофман и т. д. у друштву са бившим вршачким жупаном Палфијем пре пет година изгласали онај кобан закључак, којим се даље издржавање српских вероисповедних школа од стране овдашње политичке општине укинуло! То је тако разбесило многе Србе бираче, да су отворено уз барјак градоначалника Семајера стали и иступивши из наше странке отворено радили за свог кандидата. Просто нису могли да прегору то, па су из освете отишли у други табор не из уверења, већ да се за учињене неправде — освете! (И Семајеревци су криви што је вероисповедним школама у Вршцу одувета припомоћ. Примедба ур. „Заст.“) И тако су се Срби поцепали на троје. Било је Срба бирача нешто преко 800, од којих су на Семајера гласали њих 275, на Херцега 222, а остали су остали пасивни, а то је од прилике једна трећина Срба бирача.

Ја никако нећу да браним радикалне десиденте. Боже сачувај! Баш напротив ја сам их најжешће осудио и осуђивам их и данас, јер освета несме да нам буде никад начело! И тако је дакле „Браник“ јавно потварао и лагао, да је радикална странка у Вршцу напустила пасивитет и оставила одрешене руке својим бирачима, да гласају на једног ма којег владиног кандидата, као што су то чиниле „Браникове“ челенке, које су листом са благословом из вршачког двора на познатог мађарског књижевника Фрању Херцега гласали.

А шта су тек радили „Браникови“ људи по белоцркванском срезу. Тамо су они радили и рукама и ногама за владиног кандидата један на једну, а други на другу страну. Многог бирача из наше странке варали су тиме, да је радикална странка у белоцркванском срезу дозволила изнимно активитет, те да се мора радити за „народносног“ кандидата Србина. Многим бирачима, који су некад гласали за дра Полита, говорили су, како је др. Полит остарио и повукао се, а место себе препоручио млађег човека! И за цело време изборне борбе чуло се се само то: Ко је за „народносног“ а ко је за „мађарског“ кандидата! Ето докле су ишли људи из „Браникове“ славне партије, кад су и оваким ујдурмама водили наш невин свет на гласање.

Но доста о овоме. Што је корупција у нашеп народу маха отела, једино је кривица, што људи око „Браникове“ клике имају патент, да раде свако на своју руку, шта се коме као најпогодније свиди, па их ипак крај свег тога „Браник“, као највеће родољубље уздиже и у народу нашем приказује. То исто ради и „Браник“ и његова дружина. Није чудо, што се одомаћила корупција и код нас. У том послу „Браник“ корача напред, а сва војска му иде за њим. (Види Кикинду.)

Може „Браник“ писати о радикалној странци, што му год воља. Радикална странка по нашим највећим српским местима као што су Н. Сад, Панчево, Бечкерек и Вршац могу себи само честитати ако их „Браник“ напада и ружи, јер већ и мала деца виде, да је „Браник“ не само престарио, већ још и са свим излапио! А кад човек излапи, нико га више озбиљно не узима у рачун, па макар се колико правио важним.

Вршац, 5. (18.) октобра 1901.

Др. Бранко Илијић.

»Црногорце признаваху од вајкад, да су бедем против Турака, те они не могоше, до скора, развити се и побоље културно, просветом. Ко хоће да их сазна, мора их у њихној земљи познати. И ко их доиста позна изближе, мора се задивити: како они свикоше мислити о јунаштву и поштењу. Њихна је земља понајвише дивље стење, али њихова срца су чисто злато постала; у оним земљама пак, где земља из свог срца злато даје, тамо жалибоже, срца камен буду!«

И не могу, да не доконам овај свој приказ овога краснога немачког превода чика-Љубиних »Писама о Црногорцима« — тога славословља му, по истини, Црногорју и јуначком народу црногорском — а да изреком не додам и ову радост своју, и жељу, и слутњу.

Од доба књижевнога, сличног рада, честите ћери Германске: Талфи-је*) — сад се, ето, тек јави опет у српској књизи, и на пријатељском раду немачким језиком разборита, веледаровита Милена Миладиновића.

Нека је сретан рад јој — и стигла, Бог да, стопама Талфи-је, и Талфијине заслуге и част у књижевности нам српској, и својој рођеној, немачкој.

Старац Бранко Бранчић.

*) Talvi = Theresie, Amalie, Leonore von Jakob (Талфи је било име књижевно (састављено ето, из почетних слова тих имена) Терезији, Амалији, Леонори кћери племића професора Јаковљева, која преведе на немачки многе српске народне песме и друге умотворине српске — понајвише за песника Гете-ја.

Политички преглед.

Петиције на курију у ствари избора. У прошлу суботу је стигла на курију прва петиција, којом се напада избор барона Гагерна, који је изабран у галгоцком срезу против Беле Рудњанског. Мисли се, да ће мандат баронов зацело бити уништен, јер барон Гагерн још није навршио 10 година, како је грађанин угарски, те тако нема пасивна права бирачка. Но говори се, да ће још неколико манда та бити нападнути.

Промене у Селову кабинету. У политичким круговима много се говори о промени у Селову кабинету и једнако се нагађа, који ће ући у кабинет као нови министри. За Хоранског се вели, да му је ујамчен портфељ министра унутрашњих послова. То је веле као и свршен чин. А министар финансија, Лукач, чека само, да се расправи у сабору прорачун, па ће да одступи, јер породица његова то жели. Министар војни пак, барон Фејервари, већ и због тешке болести, коју је преболео, жели да дође у мир. Но ко ће да дође на њихова места, то за сад знаде само Бог и — Сел.

Рат између Енглеске и Транзвала. Семе је уродило плодом. Питоми и мирни Бури почели су да враћају мило за драго. Главни бурски заповедник Бота наредио је, да се руше и спаљују енглеске куће за сваку порушену кућу бурску. Уједно је почео да стреља по једног енглеског официра за сваког бурског стрељаног чаника. У Лондону је због тога настао вапај до неба. Јавно се устало против енглеске владе, што је оставила Киченеру, тој хијени, одрешене руке, те овај почео насилно да убија бурске официре и ратнике. У Лондону увиђају, да Бури морају да враћају мило за драго, те за то јавно мнење енглеско тражи, да се Киченеру скрате рукави, шта више, да се Киченер опозове, а на његово место постави други. Жалосно је, да је до тога морало доћи, и да се у Лондону тек онда увидело, докле се забраздило, када су тек Бури почели да враћају мило за драго. Енглеско јавно мнење очекује са великом радозналошћу, шта ће енглеска влада учинити у тој ствари. — Са бојишта не јављају енглески извештаји ништа, а тиме највише кажу.

Вести из места и са стране.

Бачки жупан. Поново се потврђује вест, да ће за бачког жупана бити именован Павле Латиновић ријечки посланик. Кажу, да су се извесна господа бачка борила, да се у бачкој жупанији одржи превласт Тисине клике, али им то није пошло за руком. За Латиновића веле, да је човек потпуно ван странака.

Припомоћ новосадској и панчевачкој вишој девојачиој школи. Саборски одбор закључио је као што је познато, да од нове године одузме припомоћ нашим вишим девојачким школама. Против тога су ремонстровале новосадска и панчевачка православна црквена општина, али саборски одбор у прошлом свом заседању није решио ту ствар, него је оставио за децембар, када ће установљавати автономни прорачун за 1902. годину.

Руски цар — Вирхофу. Из Берлина јављају, да је руски цар одликовао немачког учењака Вирхофа, приликом прославе његове 80-годишњице, орденом белога орла.

Накнадни избор у старо-бечејском срезу. Из Ст. Бечеја добисмо овај извештај: Изабран је при накнадним изборима Ђока Радовановић са већином од 303 гласа. (Радовановић је добио 1103 гласа, Гринбаум 860 гласова.)

У ствари вршачких школа. Читамо у „Родољубу“. „Јуче пре подне отпочела је свој рад представничка скупштина вароши Вршца, која је и после подне продужила свој рад узевши у претрес предрачун за 1902. годину. Пре подне текао је рад врло живо. У погледу наших школа на предлог г. Франца Ротлера, у начелу је изречено да се Срби ослободе од издржавања комуналних школа, а позвате су правна и финансијска комисија да поднесу за новембарску седницу предлог како да се то изведе. О томе се много расправљало, а врло је лепо говорио у корист српских школа г. Франц Ротлер. Др. Хаг је почео да се бори против Ротлеровог предлога, противио се, да се већ сада у принципу изрече ослобођење Срба од издржавања комуналних школа, него тек кад комисије поднесу предлог да се о томе већа, али најзад је одустао од свог предлога (јер г. Ротлер је искао поименично гласање) те је Ротлеров предлог усвојен једногласно“.

Женска у административној струци. У вароши Чаби расписали су били стечај на једно писарско место. И на то место је међу осталима компетовала и једна женска, по имену Ема Хуска. У својој молбеници вели гђица Ема, да је положила испит и из писања машином, па ако буде изабрана, донеће собом своју машину. Ово је први случај, да женска тражи место код општинске управе.

Дечје глазбено друштво. Матија Хук, досорашњи председник и оснивач „Друштва Пријатељи Деце“, које сваке године о божићним празницима преко 100 деце заодене, и то без разлике вере и народности, рад је опет једно ново друштво да оснује у Новом Саду, и то „Дечје глазбено друштво“, у које би се деца од 14—16 година примала, да се обучавају у музици. Број те деце треба до њих 30. С тога обраћамо пажњу, нарочито на сиромашније родитеље који би били ради дати своју децу у то друштво, нека се обрате на г. Матију Хука фризера, који ће послужити пространијим извештајем у тој ствари. Родитељи би плаћали 1 фор. 50 н. месечно на једну годину дана, пошто се из тог новца мора учитељ глазбе плаћати а инструменте и одело добиће безплатно. У року од пола године деца би већ ступила на јавност, па тако за то време већ ступала на јавност, па тако за то време већ могла концертирати и својим родитељима у помоћи бити, осим тога пак у музичкој уметности се усавршити. Кад се узме за пример само Чешка, где је тако рећи, свако у музици вештак, зашто не би и ми овде гајили ту лепу уметност те своју децу такођер обучили музици, како би она на лакши начин могла кору хлеба себи заслужити. Еле родитељи, не треба да оклевају него нека своју децу упишу у племенито друштво, које ће јој временом велике користи донети.

Срећа једног сиротог радника. У западном делу Мексике, много се говори сад о Петру Алварадору, који је пре годину дана још ишао у клумпама и имао на себи раднички зубун у једном руднику. Петар је, на име, једног дана наишао на богате руде и сад има 800,000 круна месечна прихода. Али сад сиромах Петар, не зна шта ће са силним благом својим. Не сме да га смести ни у једну банку, него га чувају наоружани људи. По улици и самог њега прате наоружани чувари, јер обично носи са собом 800,000 круна. У вароши Мексико је сазидао двор за 2,000,000 круна. Иначе и шаком и капом дели новац међу сироте рудничке раднике, који га обожавају. Петров рудник, веле, доносиће скорим 2,000,000 круна месечно.

Пад шопрањске банке. У Шопрању је пала банка и то је у самој вароши изазвало највеће огорчење. Испоставило се да се књиге годинама водиле лажно. Часници су играли на берзи и велике своте новаца губили. Улагачи ће велик део свога улога изгубити. Занимљиво је да су бечке фирме већ пре доброг времена прекинули са том банком сваку везу, и опет се у Шопрању о томе ништа знало није. Шопрањски сиротински сто изгубиће по свој прилици својих уложених 70.000 круна, а среска благајна 160.000. На глас о паду банке врло многи улагачи пожурише на врат на нос, да свој улог спасу. Књиговођа и благајник завода стављени су под полицијски надзор. Са највећим нестрпљењем очекује се, да се види, како стоји стање благајне.

Ваздушни брод. Из Париза јављају: Сантос Дима са својом ваздушном лоптом превалио је пут од Ст. Клуда до Ајфеловог торња за 30 минута и 40 секунада. Комисија је тога уверења да не треба да му се даде награда, јер је прекорачио утаначено време од 30 минути. — Но власник ваздушне лопте је противног мишљења. Грађанство је на страни његовој и демонстрирало је против комисије, Сантос Дима је са највећом тачношћу дошао до Ајфеловог торња, опловио га и опет се тачно натраг вратио. На повратку имао је да се бори са великим ваздушним тешкоћама, сретно их савладао, само што је свој пут због тога извео 40 секунада касније. Силан искупљен народ га је бурно поздравио и признао му, да је заслужио награду, и кад је комисија изјавила да је 40 секунада више требао, те тиме награду изгубио, мноштво искупљеног народа је најбурније против тога протестовало. Сам установилац награде примио је Сантос Дима-у и рекао му, да је награду заслужио, но комисија је остала при своме. Са великом радозналошћу ишчекује се, како ће се ствар решити.

Време. Очекивати је топло и облачно време, а само у западним крајевима наше државе кишу.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 8. октобра.

Београд. Посланицима, који су били у аудијенцији код краља, говорио краљ о важности фузије и о томе, како ће се новембра месеца утврдити рок путовању у Русију.

Јоханесбург. Неки Леви стрељан је, што је учествовао у убиству два војника. (Види се енглеска незгода, кад оваке вести јављају из јужне Африке. Пр. ур. „З.“

Софија Бугарска влада се уверила да су они разбојници, који одведоше Мис Стоне познати Бугари који стоје у вези са мађедонским комитетом и ако се налазе сад на турском земљишту.

Трговина.

НОВИ САД, 8. октобра 1901. г. Пшеница прве каквоће фор. 7·——50 н. Пшеница средња фор. 7·20—30 н. Пшеница лакша роба фор. 7·——— н. Наполица ф. 6·80—7 ф. Јечам нови фор. 5·50—6 ф. Зоб фор. 6·70—7 фор. — Кукуруз у зрну фор. 5·10—20 ф. нови у клипови ф. 2·60—70 н.

Маст 50 фор. Сланина сува 50 фор. дебела пушена 50 фор. Све од 100 килограма.

*

Будимпешта, 18. октобра. (Извештај Косте Брашована са пештанско-штајнбрушког свињског тржишта). — Куповно расположење било је мирно. Недељне просечне цене: Мађарској сортираној роби 320—380 клгр. тешки 92—93 пот., 250—300 клгр. тешки 91—92 потуре. — Српски свињи 84—88 пот., рачунајући по пару 45 клгр. на живот 4%. — Бројно стање 11. октобра било је овако: 43219 ком. Дотерано из иноземства 477 ком. из Србије 3306 ком. свега 3783. Укупно дакле било је: 47002 ком. — Од тога је одвезено за будимпештански обрт I—X. срез 1371 ком., за иноземство 1102 ком., за Беч 38 ком., за аустријске државе 2709 ком., за друге државе 20 ком. и за техничке цели 15 ком. Свега 5255 ком. Данашње бројно стање овако је 41747 ком.

Извештај од 19. октобра 1901. Од јуче уштеђено 729 ком., дотерано је 444 ком. Свега 1173 ком. — Продато 833 ком., остало свега непродато 340 ком. — Данашње цене: 220—280 клгр. тешки 85 до 90 потура, 320—380 клгр. 84—92 пот. Матори свињи од 400—500 клгр. 76—85 пот. — Куповно расположење на тржишту било је лабаво.

Званичне белешке будимпештанске берзе.

7. (20.) октобра.

Пијаца је била жива. Продано је на 70.000 мтцнт. Цена је скочила са 5 потура.

Пшеница банатска, нова, каквоћа по хектолитру од 76· до 80· цене од 50 килограма од 7 кр. 75 пот. до 8 кр. 05 п. потиска нова, каквоћа по хектолитру од 76 до 79 цена од 50 килограма од 7 кр. 85 пот. до 8 кр. 25 п.; пештанска, нова, каквоћа по хект. од 76 до 80, цена од 50 килограма од 7 кр. 80 пот. до 8 кр. 20 п.; бачка, нова какв. по хкл. од 76 до 79, цена од 50 кр. од 7 кр. 95 п. до 8 кр. 15 п.

Раж, нова цена од 50 кгр. од 6 кр. 55 п. до 6 кр. 85 пот

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 75 п. до 6 кр. 10 п.

Зоб, цена од 50 кгр. од 6 кр. 90 п. до 7 кр. — н.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од 5 кр. 15 п. до 5 кр. 20 п.

Репица, цена од 50 кгр. од 12 кр. 50 пот. до 12 кр 75 пот.

Проја, од 4 кр. 90 п. до 5 кр. 10 п.

Маст, 58 кгр. 51 кр. 50 п. до 52 кр. — п.

Сланина, 50 кгр. 44 кр. 50 п. до 45 к. — п.; сушена — кр. пот. до — кр. — п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од 12 кр. — п. до 15 кр. 50 п.; славонски пекмез 50 кгр. 19 кр. 25 п. до 20 кр. — п. српски пекмез 17 кр. 75 п. до 18 кр. 25 п.

ОГЛАСИ.

ТРАЖИМ

ПОДКЊИГОВОЂУ.

Треба да је вредан, брз и савестан. Треба да има трговачког духа. Сведочбе, али само у препису уз означење плате, нека се под шифром: „365“ пошаље на администрацију »Заставе«.

2—3

ТРГОВИНА

ШПЕЦЕРАЈА И ГВОЖЂА

ЈОВ. КОСТИЋА

У МИТРОВИЦИ

потребује млађег, солидног спомоћника, вешта нарочито гвожђарској струци. 644 1—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.